

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศและมีผลกระทบต่อสังคมมนุษย์ เป็นอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว มีส่วนผลักดันให้ความเป็นอยู่ของคนในสังคมมีวิถีทางในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากเคยที่มีวิถีชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุข มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เปลี่ยนไปเป็นสภาพสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างค่อนข้างสับสนวุ่นวาย ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาทางการเมือง การปกครอง ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางสังคม เป็นต้น ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่จะเป็นตัวควบคุมสังคมให้เกิดความสงบสุข ก็คือการส่งเสริม พัฒนาในด้านการศึกษาสำหรับประชาชน ในด้านคุณธรรม จริยธรรมของบุคคล โดยส่งเสริม พัฒนาการเรียนรู้ การอบรมในด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับคนในสังคม เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดในมาตรา 80 (3) ว่า พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย ดำเนินถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2551, หน้า 23)

นอกจากนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 53 กำหนดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา

มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแล การปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร การศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการบริหาร จัดการศึกษา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีภาวะของผู้นำและมีคุณธรรม สามารถที่จะ ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายในการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ อย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของครู และชุมชน ในการจัดการศึกษา การระดมทรัพยากร ในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข อันเป็นหลักประกันคุณภาพ การจัดการศึกษา และยังเป็นหลักประกันคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 18)

การบริหารการศึกษาในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการศึกษาของชุมชน ซึ่งการบริหารจะมีประสิทธิผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากมีความ ใกล้ชิดกับคณะครู และชุมชนมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการ เปลี่ยนแปลงพัฒนาสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะผู้บริหาร ต้องเผชิญกับการต่อต้านของบุคลากรทางการศึกษาไม่มากก็น้อย ดังนั้น สิ่งสำคัญ ที่ผู้บริหารจะต้องระลึกไว้เสมอ คือ การใช้ความอดทนในการแก้ปัญหา และการสร้าง มนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้เกิดในการทำงาน (ชัยเสฏฐ พรหมศรี, 2550, หน้า 41 – 48) ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหาร และจัดการศึกษา จำเป็นต้องมี คักยภาพ สมรรถภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ตลอดจน ความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาบรรลุถึง ความสำเร็จตามเป้าหมาย (ภูวิศา ชูธัญญา, 2556, หน้า 3)

การบริหารงานของสถานศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดี บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับพฤติกรรม คุณลักษณะ และความสามารถของผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่สามารถใช้ปัจจัย 4 ประการ (4M) ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เป็นพื้นฐาน ทางการบริหารหรือปัจจัยพื้นฐานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้การบริหารงานของแต่ละ

โรงเรียนย่อมมีความแตกต่างกัน แต่ต้องยึดหลักงานวิชาการเป็นหลักเพราะงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงพยายามปลูกฝังปรับปรุงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงจะทำให้สามารถทำงานได้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากผู้บริหารมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ มีลักษณะที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงานอย่างมากมาย

ประสิทธิผลโรงเรียน เป็นความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนที่ดำเนินงาน ทั้งด้านบริหารและการจัดการเรียนการสอนจนบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ในการจัดการศึกษา ของโรงเรียนในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะพาสถานศึกษาให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานกับครูในโรงเรียน อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญในการกำกับ ติดตาม และนิเทศการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาและริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องระลึกไว้เสมอคือ การใช้ความอดทนในการแก้ปัญหาและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในการบริหารงาน คุณลักษณะที่เหมาะสม มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้ความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาคน และพัฒนางานแล้ว การบริหารงานจะได้รับความร่วมมือจากคณะครูทุกคน ทำให้การบริหารงานโรงเรียนด้านต่างๆ ประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย แต่ถ้าผู้บริหารโรงเรียนขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว อาจทำลายขวัญและกำลังใจของบุคลากรในหน่วยงาน ทำให้หน่วยงานประสบความล้มเหลวได้ (ภุวิศา ชูธัญญา, 2556, หน้า 2 - 3)

โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะช่วยสร้างบุคคลให้เจริญเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ จึงต้องมีผู้บริหารโรงเรียน ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารงานภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2540, หน้า 1) ได้กล่าวไว้ว่า ความผิดพลาดในการบริหารโรงเรียนมักมีสาเหตุมาจากผู้บริหาร

มีความรู้และความเข้าใจในการบริหารไม่ดีพอ ขาดความรู้ในด้านเทคนิคเฉพาะอย่างและขาดความชำนาญในเรื่องการบริหารที่จำเป็น และดังที่ (ภุวิศา ชูชัยญะ, 2556, หน้า 3) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหาร และจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ตลอดจนความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาบรรลุถึงความสำเร็จตามเป้าหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นหน่วยงานภาครัฐสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของการบริหารจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ จังหวัดสกลนคร มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 45 โรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2,294 คน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ บุคลิกภาพ มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดี ทันทับเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ และมีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางวิชาการ

จากความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้นำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนที่มีหน้าที่รับผิดชอบงาน งานคุณธรรม จริยธรรมของโรงเรียน มีความสนใจที่ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

ปัญหาการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยตั้งปัญหาการวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 อยู่ในระดับใด

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจพยากรณ์ ประสิทธิภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน หรือไม่ อย่างไร

5. แนวทางยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยมีความมุ่งหมาย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

4. เพื่อศึกษาอำนาจพยากรณ์ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

5. เพื่อยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก

2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกัน

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน มีความสัมพันธ์กัน

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน

ความสำคัญการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ผลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน นำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาปรับปรุง การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารระดับสูงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งในสายงานการบริหาร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2559 จำนวนเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 130 คน หัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 180 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,998 คน รวมทั้งหมด จำนวน 2,308 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปีการศึกษา 2559 ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Positive Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 43) จากประชากร จำนวน 1,998 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 627 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 130 คน หัวหน้ากลุ่มงาน จำนวน 180 คน และครูผู้สอน จำนวน 317 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ตามแนวความคิดของ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน ผู้วิจัยศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร/ผู้บริหารสถานศึกษาของ ชีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 24) Magnuson C. Walter (1991 อ้างถึงใน ณิชชยารัตน์ ชูมีวลิน, 2552, หน้า 53) ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 และข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2556 มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน ดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.1 คุณลักษณะด้านบุคคล

1.1.1 ด้านบุคลิกภาพ

1.1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

1.1.3 ด้านคุณธรรมจริยธรรม

1.1.4 ด้านความเป็นผู้นำ

1.2 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

1.2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับงาน

1.2.2 ด้านทักษะความสามารถ

2. ประสิทธิภาพโรงเรียน

2.1 งานบริหารวิชาการ

2.2 งานบริหารงบประมาณ

2.3 งานบริหารงานบุคคล

2.4 งานบริหารทั่วไป

ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน และขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 สถานภาพการดำรงตำแหน่ง

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 หัวหน้ากลุ่มงาน

3.1.1.3 ครูผู้สอน

3.1.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

3.1.2.1 1-10 ปี

3.1.2.2 11-20 ปี

3.1.2.3 21 ปี ขึ้นไป

3.1.3 ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม

3.2.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.2.1.1 คุณลักษณะด้านบุคคล

- 1) ด้านบุคลิกภาพ
- 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์
- 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม
- 4) ด้านความเป็นผู้นำ

3.2.1.2 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ

- 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับงาน
- 2) ด้านทักษะความสามารถ

3.2.2 ประสิทธิภาพโรงเรียน

3.2.2.1 งานบริหารวิชาการ

3.2.2.2 งานบริหารงบประมาณ

3.2.2.3 งานบริหารงานบุคคล

3.2.2.4 งานบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้การวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย จึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะประจำตัวที่ดีของผู้บริหารโรงเรียน ที่ตนเองและบุคลากรในโรงเรียนมีความคาดหวังหรือต้องการให้เป็น ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 คุณลักษณะด้านบุคคล หมายถึง ลักษณะท่าทางของผู้บริหารโรงเรียน ที่ปรากฏแก่สายตาของบุคคลทั่วไป ประกอบด้วย บุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ และคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย

1.1.1 ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง คุณสมบัติหรือลักษณะที่แสดงออกทางพฤติกรรมทางร่างกายหรือวาจา เช่น ลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา การแต่งกาย กิริยามารยาท การรู้จักการวางตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความเป็นประชาธิปไตย สุขุมรอบคอบในการปฏิบัติงาน ความเชื่อมั่นในตนเอง มีสุขภาพจิตดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถควบคุมอารมณ์ได้

1.1.2 ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์สร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างพัฒนาที่ทีมงานเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ติดตามงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ควบคุม กำกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ได้อย่างเหมาะสม รู้จักดิชมผู้ร่วมงานในโอกาสต่างๆ มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ชุมชน และองค์กรอื่น รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี

1.1.3 ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น เกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน การติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่น ไม่เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือเพื่อร่วมงานทั้งในหน้าที่ราชการและส่วนตัว มีความเป็นกันเอง จริงใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส ใส่ใจในเรื่อง หน้าที่การงาน รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา พุดคุยพบบปะ ยกย่องให้เกียรติ และพูดจาสุภาพกับผู้ร่วมงาน

1.1.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในการรักษาวินัย ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงานอย่างเสมอภาค เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ใช้หลักการบริหารอย่างมีคุณธรรม ไม่ดื่มสุรา สารเสพติด และอบายมุขทุกประเภท มองโลกในแง่ดีและการไม่ประพฤติตนล่วงละเมิดต่อศีลธรรมอันดีงามของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

1.2 คุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการ ความสามารถในการบริหารงาน ซึ่งต้องมี ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556

1.2.1 ด้านความรู้เกี่ยวกับงาน หมายถึง เป็นผู้มีความสามารถในการบริหารงาน โดยมีทักษะด้านการวางแผน การจัดระบบ การวินิจฉัย สั่งการ การอำนวยการ การควบคุมงาน มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ สามารถประสานงานได้ดี และสามารถใช้อำนาจหน้าที่ตามบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของคนสามารถจัดบุคลากรทำงานได้อย่างเหมาะสม มุ่งผลสำเร็จของงาน สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประชาธิปไตยในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

1.2.2 ด้านทักษะความสามารถ หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ แนวคิดและวิธีการในการบริหารงานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติและมีประสบการณ์ในอาชีพ มีความสามารถในการตัดสินใจมีการศึกษาวิจัยรู้จักนำผลวิจัยมาประยุกต์ใช้ หมั่นศึกษา หาความรู้ รู้จักปรับปรุงระบบงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความสามารถในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. ประสิทธิภาพโรงเรียน หมายถึง ผลของการปฏิบัติงาน การบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ที่ทำให้ บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่โรงเรียนกำหนดไว้

2.1 งานบริหารวิชาการ หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สนองต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผน ให้คำปรึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุน และเสนอแนวทางให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และ

กระบวนการนิเทศภายใน

2.2 งานบริหารงบประมาณ หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์การจัดและพัฒนาศึกษาของสถานศึกษา มีการวางแผนกลยุทธ์ จัดทำข้อมูล ทรัพยากร จัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา มีการกำกับ ตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้งบประมาณ

2.3 งานบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ วางแผนและ เสนอแนะ การแต่งตั้งบุคลากรในสถานศึกษา ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ตามมาตรฐานวิชาชีพ มีเกณฑ์การประเมินผลงาน

2.4 งานบริหารทั่วไป หมายถึง ภารกิจงานเกี่ยวกับการวางแผนและ ออกแบบระบบงานธุรการ จัดระบบฐานข้อมูล และระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษา มีการประสานงานร่วมกับชุมชนและท้องถิ่น สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการ บริหารงานทั้ง 4 งาน ในสถานศึกษา

3. สถานภาพการดำรงตำแหน่ง หมายถึง การดำรงตำแหน่งของบุคคล ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู ให้ได้รับราชการ ในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ที่กำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประจำปีการศึกษา 2559

3.2 หัวหน้ากลุ่มงาน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหาร โรงเรียนให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากลุ่มงาน ของโรงเรียน ประกอบด้วย งานบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประจำปีการศึกษา 2559

3.3 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่หลักด้านการ จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน และไม่ได้ดำรงตำแหน่งในข้อ 3.1 และ 3.2 ประจำปี การศึกษา 2559

4. ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพ หมวด 3 มาตรฐานการปฏิบัติตน ข้อ 14 ผู้ประกอบวิชาชีพทางการ ศึกษา ต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติตนตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ

พ.ศ. 2556

- 4.1 1-10 ปี หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพหมวด 3 มาตรฐานการปฏิบัติตน 1-10 ปี
- 4.2 11-20 ปี หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพหมวด 3 มาตรฐานการปฏิบัติตน ตั้งแต่ 11-20 ปี
- 4.3 21 ปี ขึ้นไป หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพ หมวด 3 มาตรฐานการปฏิบัติตน 21 ปี ขึ้นไป
5. ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน หมายถึง ลักษณะของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ปฏิบัติงาน โดยจำแนกตามจำนวนนักเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ
- 5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีนักเรียนจำนวน 1-499 คน
- 5.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีนักเรียนจำนวน 500-1,499 คน
- 5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ที่มีนักเรียนจำนวน 1,500 คน ขึ้นไป
6. แนวทางยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 หมายถึง การนำผลการศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 เลือกด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลโรงเรียน มาร่างแนวทางยกระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน พิจารณาสอนแนะ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อไป